

“AZƏRXALÇA” ASC – DÖVLƏTİMİZİN BÖYÜK SOSIAL-İQTİSADI LAYİHƏSİDİR

Vidadi Muradov,

*“Azərxalça” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin İdarə Heyətinin sədri,
tarix üzrə elmlər doktoru, professor
E-mail: vmuradov@azerxalca.az*

Xalçaçılıq sənəti Azərbaycanın tarixi, maddi və mənəvi nailiyyətidir. Eyni zamanda, o bu gün qeyri-neft sektorunun aparıcı sahəsi olaraq miqyasını genişləndirən və inkişaf tapan, milli iqtisadiyyatın ölkə büdcəsində perspektivli maliyyə imkanları vəd edən sahələrindən biridir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 5 may 2016-cı il tarixli, 2032 nömrəli Sərəncamı ilə yaradılmış **“Azərxalça” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti** ənənəvi milli xalçaçılıq sənətinin yaşadılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində reallaşdırdığı, böyük istehsal sahəsinin yaradılması sayəsində yüzlərlə yeni iş yerlərinin açılmasına hesablanmış genişmiqyaslı sosial-iqtisadi layihədir. Respublikamızın rayonlarında filialların açılması, yerli toxucuların daimi iş yerləri ilə təmin edilməsi, emalatxanaların dəzgah və avadanlıqlarla təchizatı, bununla da kütləvi şəkildə xalq üsulu ilə xalçatoxumanın təşkili Cəmiyyətin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindəndir.

Cəmiyyətin yarandığı ilk aylardan filialların təşkilinə start verilmişdi. Bu istiqamətdə görülən işlərin nəticəsi kimi, 2016-cı il noyabrın 12-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə ərazisinin böyük hissəsi işğal altında olan Füzuli rayonunun Horadiz qəsəbəsində ilk filialının açılışı olmuşdur. 2017-2018-ci illərdə Prezidentin iştirakı ilə Şəmkir, Quba, Xaçmaz, İsmayilli, Lənkəran, Ağdam filiallarının açılışı milli xalçaçılıq tarixində müstəsna əhəmiyyətə malik

hadisələrdir. Hazırda respublikamızın Qəbələ, Tovuz, Ağstafa, Qazax rayonlarında Cəmiyyətin daha 4 filialı fəaliyyət göstərir. Vahid layihə əsasında inşa edilən filial binalarının hər birinin ümumi sahəsi 1296 kv.m-dir. Binalarda toxuculuq emalatxanasından əlavə, rəssam otağı, anbar, yeməxana, tibb otağı, xalça satış-salonu və digər bölmələr də vardır.

Hər emalatxanada müxtəlif ölçülü 43 dəzgah quraşdırılmışdır. Burada 150 nəfər toxucunun, 14 nəfər inzibati-təsərrüfat işçisinin çalışması üçün lazımi şərait mövcuddur. Filiallarda bugünədək Azərbaycan xalçalarının Bakı, Qarabağ, İrəvan, Naxçıvan, Quba, Gəncə, Şirvan, Qazax-Borçalı, Təbriz qruplarına aid nümunələri yerli və xarici bazarlarda Azərbaycan brendi ilə satılmışdır.

Bu il ölkə başçısının müvafiq sərəncamları ilə **“Azərxalça”**nın Bakı şəhəri, Sabunçu rayonunun Nardaran qəsəbəsində, Naxçıvan, Abşeron, Qobustan, Şabran, Lənkəran, Kürdəmir, Tərtər, Goranboy rayonlarında, eləcə də Biləsuvar, Cəbrayıl rayonundan olan məcburi köçkünlərin məskunlaşdığı qəsəbədə, daha yeni 10 filial binası tikilib istifadəyə verilmişdir. Filiallarda xalçaçılıq üzrə tədris-hazırlıq kurslarında təşkil edilib. Dərslər böyük iş təcrübəsinə malik peşəkar xalçaçılar tərəfindən aparılır. Tədris-hazırlıq kursları hanalarla, lazımi avadanlıqlarla, alətlərlə, xammalla, eyni zamanda, xalçaçılıq sənətinə dair müvafiq ədəbiyyat və dərsliklərlə təmin edilmişdir. Kurslara cəlb olunanların əksəriyyəti gənclərdir. Tədrisi başa vuran müdavimlər təc-

rübi imtahanlardan sonra Cəmiyyətin yerli filiallarında daimi işlə təmin olunurlar.

Respublikamızda xalçaçılıq şəbəkəsini genişləndirmək məqsədi ilə 2019-cu ildə Gəncə, Mingəçevir şəhərlərində, Masallı, Zaqatala, Şəki, Bərdə, Cəlilabad, İsmayılıda (II filial), Laçın rayonundan olan köçkünlərin məskunlaşdığı Ağcabədinin Taxtakörpü qəsəbəsində, Xocalı rayonundan olan köçkünlərin məskunlaşdığı Goranboyun Aşağı Ağcakənd qəsəbəsində filialları yaradılacaqdır.

Cəmiyyətin fəaliyyət istiqamətlərindən biri də xalçaçılığın yerli təbii mənbələrə əsaslanan xammal bazasının yaradılmasıdır. Bu məqsədlə respublikamızın yun və boyaq bitkiləri ehtiyatları, imkanları öyrənilib, Naxçıvanda Qobustan, Şabran, Sabirabad, Bərdə rayonlarında regional yun və boyaq bitkilərinin tədarükü məntəqələrinin yaradılması nəzərdə tutulub. 2018-ci ilin əvvəlindən etibarən sadalanan rayonların ərazilərində vahid layihə əsasında məntəqə binalarının tikinti-inşaat işlərinə başlanılıb. İnzibati otaqlardan, yun və boyaq bitkilərinin saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi şəraitli anbarlar, bölmələr, tədarük məntəqələri, müasir texniki avadanlıq, qurğular və yük maşınları ilə təmin ediləcək. 2019-cu ildə də bu istiqamətdə görülən işlər davam etdiriləcək. Şəki, Masallı və Hacıqabul rayonlarındakı sənaye məhəllələrində daha üç regional tədarük məntəqəsi yaradılacaqdır.

Tədarük məntəqələrində toplanılan yun və boyaq bitkiləri cəmiyyətin 15 dekabr 2017-ci il tarixində ölkə başçısı tərəfindən Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında təməli qoyulmuş və

Yunəyirici-boyaq Fabrikində emal ediləcəkdir. Bu fabrik müasir texniki avadanlıqlarla təchiz olunaraq, beynəlxalq standartlara cavab verəcək, öz miqyasına və fəaliyyət prinsiplərinə görə nəinki Cənubi Qafqazda, hətta dünyada analoqsuz bir müəssisə olacaqdır. Həmçinin bu fabrikdə təmiz yun, yun iplik, təbii və kimyəvi boyaq maddələri hazırlanacaq, ipliklər sifarişə uyğun olaraq təbii və kimyəvi boyalarla boyanaraq satışa çıxarılacaqdır. Fabrikin fəaliyyəti sayəsində, ilk növbədə, "Azərxalça"nın filiallarının yun iplik tələbatı ödəniləcək, xalçaçılığımız idxaldan azad olacaqdır.

Biz Azərbaycan xalçasını milli çeşnilərimiz əsasında yüksəkkeyfiyyətli yerli xammalla, əsl Azərbaycan brendi kimi dünya bazarlarına çıxara biləcəyik. Bundan əlavə, ölkəmizin digər sənaye müəssisələrinin yuna və yun ipliyyə, boyalara olan tələbatı ödəniləcək, eyni zamanda, sabit yun və boyaq bazarı formalaşacaq və fabrikin fəaliyyəti tam şəkildə formalaşdıqda əsas və yardımçı sahələr, mövsümi xarakterli işlər də daxil olmaqla, 300-dən artıq insan iş yeri ilə təmin ediləcəkdir.

Cəmiyyətin çoxşaxəli fəaliyyətinin bu və digər tərəfləri xalçaçılığın kompleks bir istehsal sahəsi olduğunu göstərir və "Azərxalça"nın institusional hazırlıq məsələsini də aktuallaşdırır. Bugünədək burada toxucularla yanaşı, xalçaçı-rəssamlar, dəzgah və avadanlıqların, alətlərin istehsalı, yun və boyaq bitkilərinin tədarükü və emalı, xalça ticarəti və s. üzrə mütəxəssislər hazırlanmışdır.

Cəmiyyət xalçaçılıq üzrə ixtisaslaşmış beynəlxalq qurumlar və şirkətlərlə, o cümlədən də nüfuzlu nəşrlərlə əlaqələrini genişləndirməklə, Azərbaycan xalçılarının beynəlxalq xalça bazasında mövqeyinin bərpasına və təbliğinə çalışır. Biz məhsullarımızı 2017-2018-ci illərdə Almanianın Hannover şəhərində keçirilən ənənəvi **"DOMOTEX"** beynəlxalq xalça satışı sərgisində, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Nyu-York şəhərində, Rug Show-da nümayiş etdirdik. Bu tədbirlər əl ilə toxunmuş yeni Azərbaycan xalçalarına dünya bazarlarında tələbatın böyük olduğunu və "Azərxalça"nın məhsullarının yaxın gələcəkdə xarici ölkələrə intensiv satışı imkanlarının daha da genişlənməyini göstərdi. Artıq ABŞ, Yaponiya və Rusiyanın bir sıra böyük

şirkətləri ilə danışıqlar aparılır, əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlanılır. Müqavilələr əsasında həm hazır xalçalar satılacaq, həm də sifarişlərlə müxtəlifölçülü xalçaların toxunuşuna başlanılacaq.

Cəmiyyətin fəaliyyətini əks etdirən materiallar Böyük Britaniyanın “HALI”, Almanianın “Carpet XL” jurnallarında öz əksini tapır. Jurnallarda “Azərxalça”nın fəaliyyəti ənənəvi xalq toxuma üsulunun bərpaçısı və təbliğatçısı, əl ilə toxunan xalçaların kütləvi istehsalçısı, Cənubi Qafqazda qədim xalçaçılıq ənənələrinin daşıyıcısı kimi işıqlandırılır.

Ölkə prezidenti İlham Əliyevin 28 fevral 2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş **“Azərbaycan Respublikasında xalça sənətinin qorunmasına və inkişaf etdirilməsinə dair 2018-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı”** Cəmiyyətin fəaliyyətinin bütün istiqamətlərində görülən işləri stimullaşdırmış, respublika ictimaiyyətinin diqqətini xalçaçılığın siyasi, mədəni, sosial-iqtisadi, elmi əhəmiyyətinə yönəlmişdir. “Azərxalça” ilə yanaşı, İqtisadiyyat Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Turizm Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Müəllif Hüquqları Agentliyi, Xalça Muzeyi, Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi, Vergilər Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Təhsil Nazirliyi, Elmin İnkişafı Fondu kimi qurumlar da Dövlət Proqramından irəli gələn məsələlərin həllinə, tədbirlərin icrasına cəlb olunublar. Əslində, bu Proqram bir daha onu göstərir ki, xalçaçılıq yalnız bir qurumun fəaliyyəti ilə deyil, bu sahəyə aidiyyəti olan ayrı-ayrı qurumların müştərək fəaliyyətinin nəticəsində inkişaf etməklə gerçəkləşə bilər. Hazırda “Azərxalça”da Proqramda göstərilən bir çox tədbirlər uğurla həyata keçirilir. Cəmiyyət əllə xalçatoxuma sənəti sahəsində unudulmaqda olan ənənələri, bədii və texniki iş üsullarını inkişaf etdirir, xalça çeşnilərini bərpa edir, milli çeşnilər əsasında və bölgələrin ənənələrinə uyğun naxış və rəng ahənginin seçilməsi yolu ilə xalq sənətkarlarının bədii və texniki iş üsullarını öyrənir və təbliğ edir, kütləvi istehsal olunan Azərbaycan xalçalarının üzərində tanınma nişanı olaraq “Azərbaycan” sözünü və xalça qrupunun adını toxuyur, xarici ölkələrin muzeylərində saxlanılan

nadir Azərbaycan xalçalarının ölkəmizə mənsubluğunun göstərilməsi istiqamətində işlər görür; Azərbaycan xalçalarının dünyaya tanınması məqsədi ilə xaricdə sərgilər təşkil edir; beynəlxalq xalça bazarlarını araşdırır, əllə toxunmuş xalçaların reyestr sistemini hazırlayır, yeni toxunmuş xalçalara şəhadətnamələrin verilməsi və bu əsasda onların ölkədən çıxarılması prosedurunun sadələşdirilməsi istiqamətində işlər görür. İqtisadiyyat Nazirliyi, Dövlət Gömrük

Komitəsi ilə məsləhətləşmələr aparılır, ölkə daxilində, xarici muzeylərdə və şəxsi kolleksiyalarda saxlanılan nadir Azərbaycan xalçaları barədə kataloq hazırlayır; respublikada fəaliyyət göstərən özəl xalçaçılıq müəssisələrində toxunulan yüksək keyfiyyətli xalçaların satışının təşkili məqsədi ilə sahibkarlara dəstək proqramı hazırlayır, Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrində “xalça istehsalı”, “boyaqçılıq”, “xalça ticarətinin təşkili” və digər ixtisaslar üzrə kadrların hazırlanması ilə bağlı təkliflər hazırlayır. Beləliklə, “Azərxalça” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ənənəvi xalq üsulu ilə xalça istehsalının genişləndirilməsi, daxili imkanlar əsasında xalçaçılığın maddi-texniki bazasının yaradılması və möhkəmləndirilməsi, xalçaçı kadrların hazırlanması və Azərbaycan xalçasının beynəlxalq nüfuzunun qorunması istiqamətində bundan sonra da tam gücü ilə çalışacaq. “Azərbaycan Respublikasında xalça sənətinin qorunmasına və inkişaf etdirilməsinə dair 2018-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın icrası ilə xalçaçılıq Azərbaycanda ümumxalq işinə çevriləcəkdir.